

İşgəncələr əleyhinə Milli Preventiv Mexanizmin fəaliyyətinə dair 2023-cü il üzrə Hesabatda qeyd edilmiş təkliflər:

Müvəkkilin 2023-cü ildə MPM qismində həyata keçirdiyi fəaliyyətin nəticələrini əsas götürülərək, saxlanılan şəxslərin hüquqlarının effektiv təmini məqsədilə aşağıdakılar təklif edilmişdir:

1. Uşaq hüquqlarının etibarlı müdafiəsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsinin yeni redaksiyada ("Yetkinlik yaşına çatmamış şahidin dindirilməsi psixoloqun, zəruri hallarda isə müəllimin, digər müvafiq ixtisaslı mütəxəssisin və onun qanuni nümayəndəsinin iştirakı ilə aparılır.") verilməsi;

2. Uşaq hüquqlarının etibarlı müdafiəsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 432.5-ci maddəsindən ("16 yaşınadək və əqli cəhətdən zəiflik əlamətləri olan yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin iştirakı ilə istintaq hərəkətlərinin aparılmasında müstəntiq müəllim və ya psixoloqun iştirakını təmin etməlidir.") "16 yaşınadək və əqli cəhətdən zəiflik əlamətləri olan" sözlərinin çıxarılması;

3. Müvafiq uşaq müəssisələrində uşaqların sağlam, təhlükəsiz və inkişaf etdirici mühitdə yaşamaq hüququnun təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 23 iyun tarixli, 157 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Ümumi təyinatlı internat tipli ümumtəhsil məktəblərinin, integrasiya təlimli internat tipli ümumtəhsil məktəblərinin, internat tipli sanator ümumtəhsil məktəblərinin, internat tipli liseylərin və internat tipli gimnaziyaların rəhbər işçilərinin, inzibati-təsərrüfat, tədrisköməkçi və xidmətedici heyətinin nümunəvi ştatları"nda "gecə dayəsi" və "psixoloq" ştatlarının sayının artırılması;

4. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 13 iyul tarixli, 172 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Uşaq evlərinin rəhbər işçilərinin, pedaqoji, inzibati-təsərrüfat, tədris-köməkçi və xidmətedici heyətinin nümunəvi Ştatları" cədvəlinə "sosial işçi" ştat vahidinin əlavə edilməsi;

5. Körpələr evlərində və uşaq bağçalarında "uşaq psixoloqu" və "erkən inkişaf üzrə mütəxəssis" ştat vahidlərinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1996-cı il 29 may tarixli, 61 nömrəli "Büdcədən maliyyələşdirilən məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin nümunəvi ştatı haqqında" Qərarında müvafiq dəyişikliklərin edilməsi;

6. Şəxslərin öz iradəsi ilə tərک edə bilmədiyi müəssisələrdə əlilliyi olan şəxslərə müyəssər olması üçün uyğunlaşdırılması məqsədilə maliyyə vəsaitinin ayrılması;

7. Cəza-icra qanunvericiliyində və digər qanunvericilik aktlarında xüsusi ictimai təhlükə törətməyən və az ağır cinayət törətmiş 18-24 yaş arası məhkumların fərqli rejimdə cəza çəkməsinə imkan verən dəyişikliklərin edilməsi və belə məhkumların cəzasını çəkməsi üçün xüsusi cəzaçəkmə müəssisəsinin yaradılması;

8. Məhkum edilmiş şəxslərin təhsil almaq hüququnun təmin edilməsi, orta ixtisas və ya ali təhsilini davam etdirməsi, öz bilik və bacarıqlarını artırması məqsədilə müvafiq mexanizmin, o cümlədən internet platformaların yaradılması;

9. Həbs edilmiş şəxslərin, müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə və ömürlük azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza çəkən şəxslərin sağlamlığının qorunması hüququnun səmərəli təmini məqsədilə belə şəxslərin müayinə və müalicəsinin Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin

Penitensiar Xidmətinin müəssisələrində aparılması mümkün olmadıqda, həmin tibbi xidmətlərin digər tibb müəssisələrində icbari tibbi sığorta hesabına həyata keçirilməsi ilə bağlı "Tibbi sığorta haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-2-ci maddəsinə müvafiq əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

10. Müvafiq uşaq müəssisələrində uşaqlara göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin artırılmasının təmini məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1992-ci il 9 yanvar tarixli, 6 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Əqli və fiziki inkişafında pozuntular olan uşaqlar üçün internat tipli xüsusi ümumtəhsil məktəblərinin rəhbər işçiləri, inzibatitəsərrüfat, tədris-yardımcı və xidmət işçiləri heyətinin nümunəvi ştatları"nda "tibb bacısı", "gecə dayəsi" və "psixoloq" ştatlarının sayının artırılması;

11. Körpələr evində, bağça-körpələr evində və uşaq evlərində uşaqların sağlamlığın qorunması hüququnun təmin edilməsi sahəsində səmərəliliyin artırılması məqsədilə "Təhsil müəssisələrində, xəstəxanalarda və sosial sahənin digər ictimai müəssisələrində vətəndaşların qida normalarının tətbiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 9 mart tarixli, 103 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Körpələr evində, bağça-körpələr evində və uşaq evlərində uşaqlar üçün qida normaları"nın (3 nömrəli əlavə) müasir standartlara uyğunlaşdırılması;

12. Məhkumların və istintaq təcridxanalarında saxlanılan təqsirləndirilən şəxslərin şəhərlərarası telefon danışığı üçün ödənişin həmin şəxslərin hesabında vəsait olmadığı halda, dövlət büdcəsi hesabına ödənilməsinin təmin edilməsi;

13. Saxlanılan şəxslərin ilkin təminatlarından olan telefon danışığı hüququnun həyata keçirilməsi üçün bütün MSY-lərdə telefon köşklərinin təşkil edilməsi, işləməyən telefon aparatlarının təmir edilməsi və telefon danışığı ilə bağlı qeydiyyatın hərtərəfli aparılması işinə nəzarətin gücləndirilməsi;

14. Cəzaların icrası qanunvericiliyində və həbs yerlərinin daxili intizam Qaydalarında şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədikləri müəssisələrdəki gəzinti sahəsinin təşkili ilə bağlı tələblərin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması;

15. Müvəqqəti Saxlama Yerlərində müxtəlif kateqoriyadan olan şəxslərin ayrı saxlanılması ilə bağlı milli qanunvericiliyin və beynəlxalq normaların düzgün tətbiqinə nail olunması;

16. Qanunvericiliyə müvafiq şəkildə MSY-də saxlanılan şəxslərin dövlət hesabına maddi-məişət və gigiyenik vasitələrlə təmin olunması işinin yaxşılaşdırılması;

17. Polis idarə, şöbə, bölmə və MSY-də müvafiq qeydiyyat jurnallarının və sənədləşmənin aparılması işinin təkmilləşdirilməsi, çatışmazlıqların aradan qaldırılması, sənədləşmə və ilkin tutma prosesinə nəzarətin gücləndirilməsi;

18. MSY-lərdə istifadəyə yararlılıq müddəti keçmiş dərman preparatlarının saxlanılması və istifadəsinin qarşısının alınmasına yönəlmiş tədbirlərin gücləndirilməsi və müntəzəm monitorinqinin aparılması;

19. Penitensiar Xidmətin istintaq təcridxanalarında və cəzaçəkmə müəssisələrində davam edən sıxlıq probleminin aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi, habelə 2 və 3 sayılı istintaq təcridxanalarının yeni yerlərə köçürülməsi işinin sürətləndirilməsi;

20. İnşası davam etdirilən penitensiar müəssisələrin tikintisinin sürətləndirilməsi, təmirə ehtiyacı olan yerlərdə müvafiq tədbirlərin görülməsi;

21. Məhkumlar tərəfindən rejim pozuntusu hallarının azaldılması, habelə gələcəkdə belə şəxslərin cəmiyyətə reinteqrasiyasının uğurla gerçəkləşdirilməsi üçün kompleks tədbirlər həyata keçirməklə islah prosesinin təkmilləşdirilməsi;

22. Cəzaçəkmə müəssisələrində cəza çəkən məhkumların islah olunması, şəxsiyyətinin inkişafı və azad olunduqdan sonra cəmiyyətə adaptasiyası məqsədilə "Cəzaçəkmə müəssisələrində cəza çəkən məhkumların islah edilməsi və cəmiyyətə adaptasiyası" üzrə proqramın qəbul edilməsi;

23. İslah işləri çərçivəsində beynəlxalq təcübəyə əsaslanmaqla qanunvericiliyin verdiyi imkanlardan istifadə edərək, rejim pozuntularına görə cərimə təcridxanasına keçirilmə əvəzinə digər, ciddiliyinə görə daha yumşaq inzibati tənbeh tədbirlərinin (xəbərdarlıq, töhmət) seçilməsi;

24. Penitensiar müəssisələrdə cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslər üçün sosial adaptasiya və reabilitasiya tipli müəssisələrin respublikanın region və bölgələrində geniş şəkildə yaradılması;

25. Penitensiar müəssisələrdən azad edilmiş şəxslərin reabilitasiyası və sosial adaptasiyası sahəsində kompleks proqramların həyata keçirilməsi, sosial xidmətlərin inkişaf etdirilməsi;

26. "Psixoloji yardım haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq, penitensiar müəssisələrdə saxlanılan və psixi sağlamlığına potensial təhlükə yarana biləcək şəxslərə keyfiyyətli və adekvat yardımın göstərilməsi işinin təşkili;

27. Psixiatriya müəssisələrində müalicə alan şəxslərin vaxtında terapiyaya cəlb olunmaları üçün kadr çatışmazlığının aradan qaldırılması;

28. Psixiatriya müəssisələrində müalicənin farmako-terapiya ilə məhdudlaşdırılmaması, psixososial reabilitasiya tədbirlərinin müasir standartlara uyğun təşkil olunması, pasiyentlərin müalicə planlarının tərtibatında iştirakının dəstəklənməsi, hər bir pasiyent üçün müalicə məqsədlərinin, terapiya üsullarının və müalicəyə cavabdeh olan əməkdaşların adlarının əks olunduğu fərdi müalicə planının tərtib olunması;

29. Narkomanlığa düçar olmuş şəxslərin müalicəsi və reabilitasiyası istiqamətində müasir üsulların tətbiq edilməsi, narkoloq və klinik psixoloqların, narkoloji müalicə müəssisələrinin sayının artırılması, reabilitasiya mərkəzlərinin yaradılması;

30. Narkotik asılılığından əziyyət çəkən yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərin müalicə alması məqsədilə ixtisaslaşmış tibb müəssisələrində ayrıca şöbələrin yaradılması;

31. 2021-ci ildən təmir məqsədilə fəaliyyəti dayanan Gəncə Körpələr Evində təmir bərpa işlərinin aparılması və tikintisinin tezləşdirilməsi;

32. Xüsusi internat məktəblərində ibtidai sinif şagirdləri istisna olmaqla, digər şagirdlərin müvafiq dərəcə vəsaitləri ilə təmin edilmədiyini nəzərə alaraq, sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili üzrə dövlət proqramının, dərslük və dərəcə vəsaitlərinin hazırlanması və sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin həmin vəsaitlərlə təmin olunmasının sürətləndirilməsi;

33. Ümumtəhsil internat məktəblərinin fəaliyyətini tənzimləyən əsasnamələrin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin, o cümlədən ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin tələblərinə, habelə müasir çağırışlara uyğun yenidən işlənib hazırlanması və təsdiq edilməsi;

34. Qəzalı vəziyyətdə olan Quba Xüsusi Peşə Məktəbində saxlanma şəraitinin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli 65 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Açıq və qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisələri haqqında Nümunəvi Nizamnamə"si ilə müəyyən edilmiş tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə yenidən təşkil edilməsi;

35. Penitensiar müəssisələrdə psixoloji yardımla bağlı işin təkmilləşdirilməsi və məhkumlarla işləmək bacarığına malik peşəkar psixoloqlara olan ehtiyacın təmin edilməsi məqsədilə psixologiya ixtisası üzrə mütəxəssis hazırlayan ali təhsil müəssisələrində "penitensiar psixoloq" ixtisası üzrə mütəxəssislərin hazırlanması;

36. Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki müəssisələrdə çalışan psixoloqların mütəmadi olaraq təlimlərdə və ixtisasartırma proqramlarında iştirakının təmin edilməsi;

37. Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki müəssisələrdə, xüsusilə uşaqların gecələdiyi məktəblərdə istiliklə təchizatının təqvimə görə deyil, havaların temperaturuna uyğun olaraq təmin edilməsi;

38. Psixiatriya xəstəxanalarında və Narkoloji dispanserlərdə (mərkəzdə) müalicə olunan, müalicə müddəti bitmiş, lakin yaşayış yeri olmayan pasiyentlərin sosial xidmət müəssisələrinə köçürülməsi üzrə mexanizmin hazırlanması, eyni zamanda sosial xidmət müəssisələrində limitin (yaşayış yerlərinin) artırılması.